

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**1950'LERDEN BUGÜNE TÜRK MAKAM MÜZİĞİNİN DEĞİŞİMİ
SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASI**

DOKTORA TEZİ

Togay ŞENALP

Anabilim Dalı: Müzikoloji ve Müzik Teorisi

Programı: Müzikoloji ve Müzik Teorisi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Nilgün DOĞRUSÖZ DİŞİAÇIK

EKİM 2012

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR.....	xiii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xv
ÖZET.....	xvii
SUMMARY.....	xxi
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Tezin Amacı.....	4
1.2 Literatür Araştırması.....	4
1.3 Sözlü Tarih Yöntemi.....	6
1.3.1 Sözlü kültürden yazılı kültüre geçerken yöntemin önemi.....	9
1.3.2 Medyanın ve iletişim mesleklerinin yeri.....	10
1.3.3 Yöntemin uygulanması ve çalışmamızın değerlendirilmesi.....	11
1.3.4 Veri toplanması ve değerlendirilmesi.....	12
1.3.4.1 Verinin toplanması.....	12
1.3.4.2 Verilerin değerlendirilmesi.....	13
1.4 Sözlü Tarih Çalışmasına Genel Bakış.....	14
1.4.1 Çalışmanın uygulama alanı.....	14
1.4.2 Görüşme yapılmış kişilere bakış.....	15
1.4.3 Görüşmelerin faydalı olacağı araştırmalar.....	16
1.4.4 Görüşmelerde kültürel kimlik ve Türk Müziğinin bugünkü yeri.....	17
1.4.5 Görüşmelerin dokuz kavram altında sıralandırılması.....	20
2. 1950'LERDEN BUGÜNE TÜRK MAKAM MÜZİĞİ VE DEĞİŞİM.....	23
2.1 Fasil.....	23
2.1.1 Fasil kavramının tanımı ve değişim.....	23
2.1.2 Tarihte fasil geleneği.....	24
2.1.3 Fasil bilmenin önemi.....	24
2.1.4 Form olarak fasil.....	25
2.1.5 Fasil ve dini müzik.....	26
2.1.6 Ev toplantılarında fasil geleneği.....	27
2.1.7 Fasilda makamsal bütünlük.....	28
2.1.8 Fasilda maharet: eserleri birbirine bağlamanın önemi.....	29
2.1.9 Fasilin ortalama süresi.....	29
2.1.10 Fasil ve repertuar.....	30
2.2 Meşk.....	32
2.2.1 Temel eğitim yöntemi olarak meşk.....	32
2.2.2 Eserlerin hafızaya alınmasında meşkin önemi.....	33
2.2.3 Meşkin yapılış şekli.....	34
2.2.4 Meşk ve mevlevi dergâhları.....	35
2.2.5 Eserlerin hafızaya alınmasında iletişim teknolojileri.....	35
2.2.6 Meşk ve nota.....	37

2.2.7	Farklı müzik türlerinde meşk yöntemi.....	38
2.3	Çalgı ve Ses.....	39
2.3.1	Çalgıların seçilmesi	40
2.3.2	Otodidakt müzisyenler	41
2.3.3	Ders alan müzisyenler.....	42
2.3.4	Virtüözite kavramının değişimi.....	42
2.3.5	Çalgılarda değişim.....	43
2.3.6	Ses tekniğinde değişim	44
2.3.7	Türk makam müziğinde koro şefliği	45
2.3.8	Tercih edilmeyen çalgılar	45
2.4	Usûl.....	47
2.4.1	Usûllere genel bakış.....	47
2.4.2	Büyük usûllerin bilinirliğinin azalması.....	49
2.4.3	Usûl değişikliği yapılması.....	51
2.4.4	Serbest usûl	51
2.4.5	Usûl çeşitliliği	52
2.4.6	Usûllerde giderin/temponun önemi	53
2.5	Makam.....	53
2.5.1	Tarihi süreçte makamsal devamlılık.....	53
2.5.2	Makam müziğinde Osmanlı-Türk üslubu	55
2.5.3	Makam kavramının tanımı	55
2.5.4	Makamın tonal müziğe kıyasla tanımı.....	56
2.5.5	Türk makam müziği ve tonal müzik arasında etkileşim	57
2.5.6	Makamların bilinirliği ve değişim	58
2.6	Taksim Ve Gazel.....	59
2.6.1	Batı müziğine kıyasla taksim ve gazelin tanımı.....	59
2.6.2	Taksim sanatçıları ve gazelhanlar	61
2.6.3	Doğaçlamanın öğrenimi.....	62
2.6.4	Taksim yapmada makamsal hakimiyet ve besteciliğin önemi.....	63
2.6.5	Taksimle taksimi yapan kişinin kişiliği arasındaki ilişki.....	64
2.6.6	Taksim ve gazelin nadirliği.....	64
2.7	Makam Müziğindeki Nakil Zinciri.....	65
2.7.1	Doğu kültüründe bilgi zincirinin önemi.....	65
2.7.2	Medyanın nakil zincirindeki yeri	66
2.7.3	Çalgı sanatçılarında nakil zinciri.....	67
2.7.3.1	Tanburda nakil zinciri	67
2.7.3.2	Kanunda nakil zinciri	68
2.7.3.3	Kemençede nakil zinciri.....	69
2.7.3.4	Kemanda nakil zinciri	69
2.7.4	Solistlerde nakil zinciri	69
2.8	Üslup.....	71
2.8.1	Batı sanatına kıyasla üslubun tanımı	71
2.8.2	Tavırla genel üslup arasındaki bağın önemi	72
2.8.3	Genel üslup olarak Osmanlı/Türk üslubu	73
2.8.4	Genel üslup içinde tavrın yeri	74
2.8.5	Üsluplu olarak yeniyi aramak	75
2.8.6	Piyasa tarzı – klasik üslup ayrımı.....	75
2.8.7	Klasik üslup içinde tavır kurmak.....	76
2.8.8	Klasik üslubu koruyarak batılılaşmak	77
2.9	Refâkat.....	79

2.9.1	Refâkatın önemi ve değişim	79
2.9.2	Refâkate eşzamanlılık ve Vecihe Daryal	80
2.9.3	Sazın solisti geriden takip etmesi.....	81
2.9.4	Sazın solisti dinlemesinin önemi	82
2.9.5	Solistin saza liderlik etmesi	82
2.9.6	Refâkat edilen solistler	83
2.9.6.1	Sadun Aksüt'ün refâkat ettiği solistler	83
2.9.6.2	Cüneyd Kosal'ın refâkat ettiği solistler	83
2.9.6.3	Nihat Doğu'nun refâkat ettiği solistler	85
3.	SONUÇLAR VE ÖNERİLER	87
3.1	Fasıl Konusundaki Tespitler	87
3.2	Meşk Konusundaki Tespitler	88
3.3	Çalgı Ve Ses Konusundaki Tespitler	88
3.4	Usûl Konusundaki Tespitler	89
3.5	Makam Konusundaki Tespitler	90
3.6	Taksim ve Gazel Konusundaki Tespitler	91
3.7	Nakil Zinciri Konusundaki Tespitler	91
3.8	Üslup Konusundaki Tespitler	92
3.9	Refâkat Konusundaki Tespitler	92
3.10	Kimlik ve Değişim	93
3.11	Öneriler	94
	KAYNAKLAR	97
	EKLER	101
	ÖZGEÇMİŞ	119